

DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2025.1.6>

УДК 378.018.43:004]:793:355.01

Вікторія Волчукова

<https://orcid.org/0000-0002-8645-573X>

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри хореографії,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
вул. Алчевських, 29, 61002, Харків, Україна
vika20.08.74@gmail.com

Олена Єфімова

<https://orcid.org/0000-0001-5532-7324>

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувачка кафедри хореографії,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
вул. Алчевських, 29, 61002, Харків, Україна
halaburdina_e@hnpu.edu.ua

Олена Тіщенко

<https://orcid.org/0000-0003-3860-4240>

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хореографії,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
вул. Алчевських, 29, 61002, Харків, Україна
o.tishchenko@hnpu.edu.ua

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ МАГІСТЕРСЬКОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 024 ХОРЕОГРАФІЯ: СПЕЦИФІКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті теоретично обґрунтовано ефективні форми та підходи до практичної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 024 «Хореографія» в умовах воєнного стану. Розглянуто особливості дистанційної форми практичної підготовки здобувачів як найбільш ефективної у воєнний час. Виявлено ефективні підходи в практичній підготовці магістрів: діяльнісний, комплексний, інтегрований, ґрунтовне розроблення нормативних документів та науково-методичного забезпечення практичної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, особистісно-орієнтований підхід. Наведено досвід організації та проведення науково-педагогічної практики та педагогічної практики у закладах фахової передвищої освіти кафедрою хореографії Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди в умовах воєнного стану. З'ясовано, що в процесі проходження педагогічної практики в здобувачів вищої освіти було сформовано професійно-педагогічні уміння і навички організації освітнього процесу в зазначеному закладі вищої освіти з використанням інноваційних та традиційних методів і форм навчання. Під час науково-педагогічної практики на кафедрі хореографії магістри навчилися користуватися ресурсами дистанційного навчання, підготували наукові статті, тези для виступу на науково-практичних конференціях. Результати теоретичного матеріалу наукової статті дадуть змогу викладачам-хореографам профільних закладів вищої та фахової передвищої освіти розробити та створити освітньо-професійні програми, силабуси, навчальні, робочі програми, навчально-методичний комплекс практичної підготовки магістрів з урахуванням умов воєнного стану.

Ключові слова: воєнний стан, компетентності, науково-педагогічна практика, педагогічна практика, практична підготовка хореографів, хореографи.

ВСТУП

В умовах загостреної ситуації у зв'язку з воєнним станом в м. Харкові та Харківській області виникла необхідність пошуку та втілення нових ефективних форм, підходів до практичної підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 024 «Хореографія» в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди. Якісна організація та проведення різних видів практик магістрів-хореографів є важливим складником освітнього процесу, оскільки забезпечує підготовку висококваліфікованих спеціалістів та надає практичний досвід для вдосконалення професійних компетентностей, а саме: власних педагогічних та хореографічних навичок для подальшої професійної діяльності в закладах культури і освіти.

В умовах воєнного стану відбувається зміна формату професійної взаємодії викладача і здобувачів вищої освіти, важливою частиною якого є дотримання умов безпечної організації освітнього процесу під час проведення практик як у профільних закладах вищої освіти, так і у фахових коледжах мистецтв м. Харкова, Харківської області та в інших регіонах України. Таким чином, тема наукової статті є актуальною для сучасних мистецтвознавчих досліджень.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз наукових досліджень з теми статті показав, що особливості організації та проведення педагогічних та науково-педагогічних практик розглянуті в «Методичних рекомендаціях до проведення педагогічної практики для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня другого року навчання» за редакцією С. Золотухіної (2019). У навчально-методичному посібнику Л. Пісоцької, С. Матвієнко «Практична підготовка здобувачів вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта першого (бакалаврського) рівня» (2023) розглянуто мету та організацію усіх видів практик у професійній підготовці бакалаврів. Також визначається перелік необхідних вмінь і навичок, які здобувачі повинні здобувати, дотримуючись послідовності та безперервності основних видів практик: ознайомчої, навчальної педагогічної, педагогічної, у закладах освіти (Пісоцька, Матвієнко, 2023, с. 9).

У дисертаційному дослідженні І. Бондарук (2006) обґрунтовано педагогічні умови оптимізації методичної підготовки майбутніх вчителів музики в процесі педагогічної практики. Дослідження А. Волощук (2012) присвячено процесу розвитку методичної компетентності у майбутніх вчителів гуманітарного спрямування під час педагогічної практики.

Таким чином, зазначені автори внесли значний вклад у систему практичної підготовки здобувачів вищої освіти, але особливості організації та проведення науково-педагогічної практики у закладах вищої освіти та педагогічної практики у закладах фахової передвищої освіти магістрів спеціальності 024 «Хореографія» саме в умовах дистанційного навчання в період воєнного стану в науковому дискурсі відсутні.

Мета статті – теоретично обґрунтувати ефективні форми і підходи до організації та проведення різних видів практик здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедрою хореографії ХНПУ імені Г.С. Сковороди в умовах воєнного стану.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Підготовка здобувачів-хореографів у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди через введений воєнний стан відбувається дистанційно. Ця форма навчання спрямована на надання майбутнім хореографам необхідних навичок для реальної (практичної) роботи та забезпечення високого рівня професійної підготовки.

Таким чином, необхідно уточнити сутність поняття «практична підготовка здобувачів вищої освіти» – це один із видів навчальної роботи закладів вищої освіти, під час якої студенти реалізують професійні компетентності і навчаються приймати самостійні рішення в реальних умовах. У магістрів освітньо-професійна програма зі спеціальності 024 «Хореографія» передбачається проходження 2-х видів практик: педагогічна практика у закладах фахової передвищої освіти та науково-педагогічна практика у закладах вищої освіти.

Можна виділити *ефективні підходи до організації та проведення цих видів практик* кафедрою хореографії Сковородинівського університету у зв'язку з воєнним станом в місті Харкові та в Харківській області:

1. *Комплексний підхід* – проведення дистанційної форми проведення практик як ефективної форми в період воєнного стану в Україні зі зміною усіх компонентів навчального процесу: форм, методів і прийомів роботи; єдність усіх функцій навчання (освітньої, розвивальної, виховної); проведення моніторингу результатів проходження практики здобувачами.

2. *Інтегрований підхід* – поєднання наукової та практичної складової в практичній підготовці здобувачів. Наукова складова включає розроблення практикантами лекцій з профільних дисциплін, написання наукових статей, тез та участь з ними в регіональних, всеукраїнських, міжнародних науково-практичних конференціях, круглих столах з актуальних проблем розвитку хореографічного мистецтва. Практична складова передбачає розвиток педагогічних та балетмейстерських компетентностей (постановку хореографічних композицій, етюдів, здійснення репетицій у студентському хореографічному ансамблі, складання комбінацій біля станка, посеред зали на матеріалі різних видів хореографії, вивчення практичного досвіду роботи викладача-хореографа).

3. *Грунтовне розроблення нормативних документів та науково-методичного забезпечення практичної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти* – «Положення про проведення практик здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти ХНПУ імені Г.С. Сковороди», методичного посібника для бакалаврів, спеціалістів та магістрів денної та заочної форми навчання («Методичні засади практичної підготовки студентів спеціальності «Хореографія»), навчальної і робочої програми з науково-педагогічної практики та педагогічної практики в закладах фахової передвищої освіти.

4. *Діяльнісний підхід* – проведення настановчої та підсумкової конференцій з практик з відеопрезентаціями результатів проходження практик здобувачами; взаємодія кафедри хореографії з роботодавцями та стейкхолдерами з питань формування реєстру баз практичної підготовки магістрів; організація семінарів зі стейкхолдерами та практикантами; проведення вебінарів, онлайн-лекцій, семінарів фахівцями-хореографами, педагогами й психологами як підготовчий етап до проведення практик, удосконалення професійних компетентностей (балетмейстерських, педагогічних); організація і проведення науково-педагогічної практики на базі кафедри хореографії Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди та педагогічної практики у закладах фахової передвищої освіти на базі Комунального закладу «Харківський фаховий вищий коледж мистецтв» Харківської обласної ради.

5. *Особистісно-орієнтований підхід* – створення сприятливих умов для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії магістрів завдяки самостійному підбору ними баз практик, враховуючи їхні професійні інтереси (Колоскова та інші, 2021).

За 2023–2024 н.р. кафедрою хореографії було організовано та проведено наступні види практик здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти:

1. *Педагогічна практика в закладах фахової передвищої освіти* студентів-магістрів 1-го року навчання проходила на кафедрі хореографії Комунального закладу «Харківський фаховий вищий коледж мистецтв» Харківської обласної ради.

Мета педагогічної практики – формування в здобувачів вищої освіти професійно-педагогічних компетентностей організації освітнього процесу на кафедрах хореографії в закладах фахової передвищої освіти на підставі наявних теоретичних і практичних фахових та психолого-педагогічних знань (Волчукова, 2024).

У процесі проходження *педагогічної практики* студентами відвідано та проведено онлайн-заняття з хореографічних дисциплін: «Народно-сценічний танець», «Класичний танець», «Сучасний танець». Практиканти оцінили наповненість сайту Комунального закладу «Харківський фаховий вищий коледж мистецтв»; проаналізували роботу хореографічного колективу закладу «Закаблуки», дослідили організацію та проведення виховної роботи в

Комунальному закладі; познайомились з формами організації позааудиторної роботи кураторів з академічними групами. Студенти розробили та провели онлайн-диспути, усні журнали, вікторини, виховні кураторські години професійного спрямування, зокрема з аналізу гнучких навичок хореографів та їх формування. До завдань практики ввійшли розроблення психологічних вправ для емоційної саморегуляції, подолання стресу та підвищення стресостійкості педагога-хореографа, а також планів пробних занять з хореографії (Колоскова та інші, 2021, с.79). Практиканти провели анкетування з питань сформованості гнучких навичок, які є важливими в професії хореографа, здійснили психолого-педагогічний аналіз онлайн-уроків викладачів-хореографів; прочитали лекції з дисципліни «Історія хореографічного мистецтва»; підготували презентацію результатів проходження практики.

2. *Науково-педагогічна практика* здобувачів 2-го (магістерського) рівня вищої освіти 2-го року навчання проходила дистанційно на кафедрі хореографії Сковородинівського університету.

Мета науково-педагогічної практики – формування в здобувачів вищої освіти професійно-педагогічних умінь і навичок організації освітнього процесу на кафедрах хореографії у профільних закладах вищої освіти на підставі наявних теоретичних і практичних фахових та психолого-педагогічних знань; розроблення лекцій, написання наукових статей, тез (Волчукова, 2024).

У процесі проходження практики в здобувачів вищої освіти були сформовані професійно-педагогічні уміння і навички організації освітнього процесу на кафедрі хореографії ХНПУ з використанням інноваційних та традиційних методів та форм навчання (Єфімова та інші, 2023). Практиканти взяли участь (дистанційно) з доповідями в організації та проведенні круглого столу за темою: «Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі».

У процесі проведення навчальних занять під час практики студенти опанували систему управління навчанням на платформі Moodle, чат для викладачів та студентів-практикантів, різного роду навчально-методичні матеріали в електронному вигляді. Практиканти вивчали наповненість усіх профільних дистанційних курсів на платформі Moodle, аналізували їх, а також відвідали лекційні, практичні, індивідуальні заняття викладачів кафедри хореографії з курсів «Теорія та методика викладання сучасного танцю», «Теорія та методика викладання класичного танцю», «Теорія та методика викладання народно-сценічного танцю», «Практикум з виконавської діяльності хореографа», «Основи наукових досліджень», «Методика роботи з дитячим хореографічним колективом» (онлайн, через платформу Zoom). Протягом науково-педагогічної практики студенти провели лекції і практичні онлайн-заняття із цих дисциплін, розробили тести для контролю знань з лекційного матеріалу, створили презентації створених лекцій. Практиканти також розробили плани виховних заходів, провели в онлайн-режимі бінарні лекції, лекції-презентації, практичні заняття, відвідали кураторські години академічних груп. На кураторських годинах практиканти ознайомили студентів з правилами поведінки з вибухонебезпечними предметами, з правилами евакуації студентів під час вибухів. У рамках наукової складової практики було підготовлено наукові статті, тези для виступу на науково-практичних конференціях.

Під час науково-педагогічної практики з метою дослідження організації освітнього процесу на кафедрі хореографії магістри навчилися користуватися ресурсами дистанційного навчання, а саме: Google Classroom, такими додатками Google, як електронна пошта, календар (повідомлення студентам і викладачам про заплановані події), Hangouts (спілкування в режимі реального часу за допомогою відео, аудіо та тексту для створення груп, можливості зв'язуватися з багатьма користувачами для спілкування), а також навчальною платформою Moodle, відеохостингом Youtube (завантаження відеозавдань для студентів), мобільними та десктопними месенджерами для організації зворотного зв'язку (Viber, Skype, Telegram, Facebook, WhatsApp); сервісами для організації відеоконференцій (Zoom, Skype для індивідуальних відеозв'язків тощо).

ВИСНОВКИ

Таким чином, практична підготовка здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри хореографії Харківського національного педагогічного університету імені

Г.С. Сковороди є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми 024 «Хореографія» і має на меті набуття ними професійних компетентностей. Вона організована та проходить в дистанційній формі у зв'язку із воєнним станом в м. Харкові. У процесі організації та проведення цих видів практик було застосовано такі *ефективні підходи*: діяльнісний, комплексний, інтегрований, ґрунтовна розробка нормативних документів та науково-методичного забезпечення практичної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, особистісно-орієнтований підхід.

З'ясовано, що специфікою організації та проведення науково-педагогічної практики та педагогічної практики в закладах фахової передвищої освіти в умовах воєнного стану в Україні є: застосування в навчальному процесі практикантами наступних ресурсів, а саме: Gmail для електронної пошти, Google Календар для планування подій для студентів та викладачів, Hangouts для комунікації в реальному часі за допомогою відео, аудіо та текстових повідомлень, YouTube для завантаження відеозавдань для здобувачів, а також мобільні та десктопні месенджери для ефективного зворотного зв'язку (Viber, Skype, Telegram, Facebook і WhatsApp, Zoom тощо).

Перспективи подальших досліджень. Необхідність удосконалення системи освіти в галузі хореографії вимагає підготовки висококваліфікованих фахівців, які мають не лише професійні навички, але й відповідні якості та властивості особистості для успішної професійної педагогічної діяльності. Тому наші подальші дослідження будуть спрямовані на цей аспект.

Список використаних джерел

1. Боднарук І. М. Педагогічні умови оптимізації методичної підготовки майбутніх вчителів музики в процесі педагогічної практики. Дис... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. 264 с.
2. Волощук А. М. Формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі педагогічної практики: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир: Житомирський державний університет ім. Івана Франка, 2012. 20 с.
3. Волчукова В. М., Бугаєць Н. А., Лиманська О. В., Тіщенко О. М. Методичні засади практичної підготовки студентів спеціальності «Хореографія» (методичний посібник для бакалаврів, спеціалістів та магістрів денної та заочної форми навчання). Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2016. 112 с.
4. Волчукова В. М. Робоча програма з науково-педагогічної практики для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2024. 14 с.
5. Волчукова В. М. Робоча програма з педагогічної практики у закладах фахової передвищої освіти для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2024. 15 с.
6. Єфімова О., Барабаш О., Подкопай Є., Сидоренко В. Проблеми вивчення хореографічних дисциплін в умовах дистанційного навчання. *Витоки педагогічної майстерності: збірник наукових праць*. 2023. Вип. 32. С. 124–127. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2023.32.292654>
7. Кухаренко В. М. Системний підхід до змішаного навчання. *Інформаційні технології в освіті*. 2015. № 24. С. 53–67. DOI: <https://doi.org/10.14308/ite000553>
8. Колоскова Ж. В., Назаренко М. П. Виробнича (педагогічна) практика студентів закладів вищої освіти у реаліях дистанційного навчання. *Наукові записки. Серія: педагогічні науки*. 2021. № 195. С. 77–81. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-195-77-81>
9. Методичні рекомендації до проведення педагогічної практики для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня другого року навчання / за ред. С.Т. Золотухіної. Харків: Планета-Принт, 2019. 45 с.
10. Пісоцька Л. М., Матвієнко С. І., Пісоцький О. П., Бобро Л. В.. Практична підготовка здобувачів вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта першого (бакалаврського) рівня: Навчально-методичний посібник. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя. 2023. 121 с.
11. Пастухов О. А. Хореографічна освіта онлайн: за і проти. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 4. С. 55–60. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2022.269423>
12. Яремчук Н., Марусова В. Педагогічні умови організації дистанційного навчання в університеті. *Молодий вчений*. 2021. № 11 (99). С. 205–210. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-46>
13. Chetwynd F., Dobbyn C. Assessment, feedback and marking guides in distance education. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*. 2011. Vol. 26. № 1. P. 67–78. DOI: <https://doi.org/10.1080/02680513.2011.538565>
14. Delors J. Learning: the treasure within; report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century UNESCO. Paris, 1996. 266 p. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000102734> (дата звернення: 1.03.2025).

15. Harris-Warrick R. The phrase structures of Lully's Dance Music. *Lully Studies* / J. H. Heyer (Ed.). Cambridge: Cambridge University Press. 2000. P. 32–56.
16. Reinders H., Ditton H. Empirische Bildungsforschung: Gegenstandsbereiche. Strukturen und Methoden. 2 Auflage. Wiesbaden: Springer Fachmedien, 2015. 215 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-531-19992-4>

References

- Bodnaruk, I. M. (2006). *Pedahohichni umovy optymizatsii metodychnoi pidhotovky maibutnikh vchyteliv muzyky v protsesi pedahohichnoi praktyky* [Pedagogical conditions for optimization of methodical training of future music teachers in the process of pedagogical practice]: Candidate's thesis: 13.00.01. National Pedagogical Dragomanov University.
- Voloshchuk, A. M. (2012). *Formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv humanitarnoho profilu u protsesi pedahohichnoi praktyky* [Formation of methodological competence of future teachers of the humanitarian profile in the process of pedagogical practice: author's abstract]: Extended abstract of candidate's thesis: 13.00.04. Zhytomyr Ivan Franko State University.
- Volchukova, V. M., Bugaets, N. A., Lymanska, O. V., Tishchenko, O. M. (2016). *Metodychni zasady praktychnoi pidhotovky studentiv spetsialnosti «Khoreohrafiia» (metodychnyi posibnyk dlia bakalavriv, spetsialistiv ta mahistriv dennoi ta zaочноi formy navchannia)* [Methodical principles of practical training of students majoring in «Choreography» (methodical guide for full-time and part-time bachelors, specialists and masters)]. H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.
- Volchukova, V. M. (2024). *Robocha programa z nauково-pedagogichnoyi praktiki dlya zdobuvachiv drugogo (magisterskogo) rivnya vishoi osviti* [Work program on scientific and pedagogical practice for applicants of the second (masters) level of higher education]. H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.
- Volchukova, V. M. (2024). *Robocha prohrama z pedahohichnoi praktyky u zakladakh fakhovoi peredvyshchoi osvity dlia zdobuvachiv druho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity* [Work program on pedagogical practice in institutions of professional preliminary higher education for applicants of the second (master's) level of higher education]. H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.
- Yefimova, O., Barabash, O., Podkopai, E., Sydorenko, V. (2023). Problemy vyvchennia khoreorafichnykh dystsyplin v umovakh dystantsiinoho navchannia [Problems of studying choreographic disciplines in distance learning conditions]. *Origins of pedagogical skill: a collection of scientific works*, 32, 124–127. <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2023.32.292654>
- Kuharenko, V. M. (2015). Systemnyi pidkhid do zmishanoho navchannia. Informatsiini tekhnolohii v osviti [A systematic approach to blended learning. Information technologies in education]. *Journal of Information Technologies in Education*, 24, 53–67. <https://doi.org/10.14308/ite000553>
- Koloskova, Zh. V., Nazarenko, M. P. (2021). Vyrobnycha (pedahohichna) praktyka studentiv zakladiv vyshchoi osvity u realiiakh dystantsiinoho navchannia [Production (pedagogical) practice of students of higher education institutions in the realities of distance learning]. *Scientific notes. Series: Pedagogical Sciences*, 195, 77–81. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-195-77-81>
- Zolotukhina S. T. (Ed.) (2019). *Metodychni rekomendatsii do provedennia pedahohichnoi praktyky dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity druho (mahisterskoho) rivnia druho roku navchannia* [Methodological recommendations for conducting pedagogical practice for students of higher education of the secondary (master's) level of the second year of study]. Planeta-Print.
- Pisotska, L. M., Matvienko, S. I., Pisotskyi, O. P., Bobro, L. V. (2023). *Praktychna pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity spetsialnosti 012 Doshkilna osvita pershoho (bakalavrskoho) rivnia: Navchalno-metodychnyi posibnyk* [Practical training of students of higher education specialty 012 Preschool education of the first (bachelor) level: Educational and methodological guide]. Nizhyn Mykola Gogol State University.
- Pastukhov, O. A. (2022). Online choreographic education: for and against [Khoreorafichna osvita onlain: za i proty]. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald*, 4, 55–60. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2022.269423>
- Yaremchuk, N., Marusova, V. (2021). Pedahohichni umovy orhanizatsii dystantsiinoho navchannia v universyteti [Pedagogical conditions of the organization of distance learning at the university young scientist]. *Young Scientist*, 11 (99), 205–210. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-46>
- Chetwynd, F., Dobbyn, C. (2011). Assessment, feedback and marking guides in distance education Slovenia. *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 26 (1), 67–78. <https://doi.org/10.1080/02680513.2011.538565>
- Delors, J. (1996). *Learning: the treasure within; report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century UNESCO*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000102734>
- Harris-Warrick, R. (2000). The phrase structures of Lully's Dance Music. In J. H. Heyer (Ed.), *Lully Studies* (pp. 32–56). Cambridge University Press.
- Reinders, H., Ditton, H. (2015). *Empirische Bildungsforschung: Gegenstandsbereiche. Strukturen und Methoden*. 2 Auflage. Springer Fachmedien. <https://doi.org/10.1007/978-3-531-19992-4>

Стаття надійшла до редакції 02.03.2025
Прийнято до друку 27.03.2025

PRACTICAL TRAINING OF MASTER'S LEVEL HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THE SPECIALTY 024 CHOREOGRAPHY: SPECIFICITY IN MARTIAL LAW

Viktoriia Volchukova

<https://orcid.org/0000-0002-8645-573X>

PhD in FineArts, Associate Professor
of the Department of Choreography,
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University,
29 Alchevskikh Str., 61002, Kharkiv, Ukraine
vikaaa20.08.74@gmail.com

Olena Yefimova

<https://orcid.org/0000-0001-5532-7324>

PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Head of the Department of Choreography,
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University,
29 Alchevskikh Str., 61002, Kharkiv, Ukraine
halaburdina_e@hnpu.edu.ua

Olena Tishchenko

<https://orcid.org/0000-0003-3860-4240>

PhD in Pedagogy, Associate Professor
of the Department of Choreography,
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University,
29 Alchevskikh Str., 61002, Kharkiv, Ukraine
o.tishchenko@hnpu.edu.ua

Effective forms and approaches of practical training of applicants of the second (master's) level of higher education in the specialty 024 «Choreography» in the conditions of martial law are identified and theoretically substantiated in the article. The peculiarities of the remote form of practical training of recruiters as the most effective in wartime are considered. The peculiarities of the remote form of practical training of recruiters as the most effective in wartime are considered. Effective approaches in the practical training of masters have been identified: active, comprehensive, integrated, thorough development of normative documents and scientific and methodological support for practical training of applicants of the second (master's) level of higher education, a person-oriented approach. The experience of organizing and conducting scientific-pedagogical practice and pedagogical practice in institutions of professional pre-higher education by the Department of Choreography of Kharkiv National Pedagogical University named after H.S. Frying pans under martial law. It was found that in the course of the internship, the students of higher education developed professional and pedagogical skills and the skills of organizing the educational process at the Department of Choreography of the Kharkiv National Pedagogical University named after H.S. Pans using innovative and traditional methods and forms of training. The results of the theoretical material of the scientific article will enable teachers-choreographers of specialized institutions of higher and professional pre-higher education to develop and create educational, work programs, syllabi, educational and professional programs, educational and methodological complex of practical training of masters, taking into account the conditions of martial law.

Key words: choreographers, competences, martial law, pedagogical practice, practical training of choreographers, scientific and pedagogical practice.